

Aruanne ICOM Eesti Rahvuskomiteele

Kaie Jeesser

Tartu Linnamuuseumi peavarahoidja

Osalesin ICOM – CIDOC aastakonverentsil 5-10 septembril 2015 New Delhis, Indias.

Suur huvi CIDOC konverentsi vastu.

Konverentsi teema: *Documenting Diversity – Collections, Catalogues & Context* ja alateemad: *Strategies and policies for documenting the diversity of culture; Techniques and methods of documentation; Access and Integration - working together with archives and other heritage institutions.*

2015 aastakonverentsi keskmes oli loodavate andmete kvaliteet. Aastaid on toimunud projektide rahastamine, mis toetavad andmete massilist sisestamist, kuid tähelepanuta /loe rahastamata/ on jäänud kvaliteetsete andmete loomise etapp. (Sama seis on Eesti Muuseumide Infosüsteemiga.) Probleemi käsitleti mitmest erinevast aspektist: tehnoloogilised võimalused ja dokumenteerimise meetodid; andmetest teabe loomise meetodid ja teabe interpreteerimine; riiklikud ja rahvusvahelised strateegiad tagamaks kultuurimälestiste ja kultuuriväärtustega seotud andmete ja teabe säilimist.

Konverentsil osalesin kahe ettekandega: „*Telling stories with museum objects – information noise or information with historical source value in future.*” / „*Lood museaalidest – infomüra või ajalooallikas tulevikku*“ ja teine oli posterettekanne „*Mapping of cultural heritage located in Estonian landscapes*“ / „*Maastikul leiduva kultuuripärandi kaardistamine Eestis, kaasautor Jürgen Kusmin (Riigi Metsamajandus Keskus).* Mõlemad ettekanded olid teema all *Techniques and methods of documentation.*

Ettekanne „*Telling stories with museum objects – information noise or information with historical source value in future*” leidis väga elavat vastukaja, ju seetõttu, et rääkis reaalsest probleemidest muuseumis seoses digitaalse info talletamisega ning kõnetas kuulajat, sest digitaalse info kiire kasv ja dokumenteerijate arvu vähesus on probleemiks kõikjal. Museaalide dokumenteerimisele on vaja uut lähenemist, mis võtaks kasutusele uued tehnilised võimalused, kuid arvestaks ka järjepidevusega museaali dokumenteerimises. (Ettekande slaidid on juba ringluses India Rahvus Instituudi museoloogia eriala tudengite seas.)

Selle aasta konverentsile andiski värvi tudengite suur osavõtt, sest toimus see India Rahvus Instituudi ruumides ja tudengid olid rakendatud vabatahtlikena konverentsi korraldus meeskonda, mis võimaldas neil osalemist kogu konverentsi programmis.

https://en.wikipedia.org/wiki/National_Museum_Institute_of_the_History_of_Art,_Conservation_and_Museology

Kahjuks ei saa rahul olla posterettekannete väljapanekuga, sest jäi liialt eraldatuks ja seetõttu vaatajate hulk piiratuks. Samas kõik bukletid, mis tutvustasid Eesti pärandkultuuri kogumise tegevust, olid konverentsi viimaseks päevaks otsas.

Kõik konverentsi ettekanded saavad olema veebis kättesaadavad loodetavasti novembris 2015. Link toimunud konverentsidele ja ettekannetele: <http://network.icom.museum/cidoc/archives/past-conferences/>

Konverentsiprogramm oli väga tihe, isegi liiga tihe. Mitu erinevat sessiooni ühel ajal. Nii mõnigi ettekanne, mida oleks soovin kuulata, jäi seetõttu kuulamata. Samuti ei saa rahul olla India poolse korraldusega, kes jättis täpsustamata, kes ettekande esitajatest realselt kohale tuleb. Selle tulemusel jäi nii mõnigi väljakuulutatud ettekanne ära. Probleem oli meil arutlusel ka CIDOC juhatause koosolekul (need toimusid regulaarselt iga päev kogu konverentsi aja vältel) ja võeti vastu otsus, järgnevatel kordadel veel aktiivsemalt sekkuda kohaliku läbiviija tegevusse. Samas tõdeti, et hetkel ei saa seda enam reguleerida, sest osavõtjate arv on suur ja info juba kätte jagatud, uus teave ei jõuaks kõigini nagunii.

Samas väga hästi olid korraldatud konverentsi põhipäevade eelsed töötoad. Konverentsi eel olin plaaninud osalemist „*Vaimse kultuuripärandi-*„(*Intangible Cultural Heritage WG*) ja „*Dokumenteermise terminoloogia*“ (*The Documentation Standards WG*) töötoas, kuid kuna uue loodava töögrupi *Exhibition and Performance Documentation* juht palus mul tutvustada Eesti tegevust näituste dokumenteerimisel (aluseks Dresdenis 2014 peetu ettekanne), siis ei õnnestunud osaleda *Dokumenteermise terminoloogia* töötoas. Samas on hea meel, et seal osales Anneli Sepp TÜ raamatukogust ja jagas infot seal toimuvast. Ühtlasi oli väga toetav, et lõpuks ometi ei olnud ma sellel konverentsil üksi Eestist, see andis võimaluse omavaheliseks infovahetuseks ja tööjaotuseks. (Eestist osalesid veel Kaisa-Piia Pedajas ja Helen Volber EKMist). Ühtlasi loodan, et tänu sellele leiab see konverents mitmekülgsemat kajastamist, kui seda suudab pakkuda üks isik. Oleks väga tore kui järgnevatel aastatel on CIDOC konverentsist osavõtjate hulk Eestist veelgi laiem, sest dokumenteerimine on alus kõigile teistele tegevustele muuseumis☺.

Kõik konverentsil toimunud töötoad on seotud CIDOC töögruppidega:

<http://network.icom.museum/cidoc/>, kes tegelevad antu teemadega aastaringelt ning kõigil kellel on huvi mõne teema vastu, võivad töögrupi tegevusega liituda veebivahendusel. Selleks ei pea kuuluma ei CIDOCisse ega ICOMi.

Lisan siia töögruppide lingid, millega ise seotud olen ja kelle tegemiste kohta olen valmis infot jagama ning olema vajadusel abiks kõigile huvilistele, kes mõnega nendest töögruppidest soovivad kontakte

luua. Hetkel (27. septembril), kus Indias toimunud konverentsist on möödunud vaid paar nädalat, ei ole töögruppide lehed veel uuendatud.

The CIDOC Intangible Cultural Heritage Working Group

<http://network.icom.museum/cidoc/working-groups/ich/>

Selle aasta töötoa teema oli, kuidas dokumenteerida mängu.

Üks populaarsemaid töötubasid -Intangible Cultural Heritage

Kõik kes soovisid said tutvustada mõnda oma maa traditsioonilist mängu. Kokku jõudis seda teha 7 inimest. Mina tutvustasin üht jõuludeaja mängu nn „päikese püüdmine“. Tutvustuste põhjal püüti kokku koguda mängude põhielemendid, mida on oluline alati dokumenteerida, sõltumata, kus maalima piirkonnast mäng pärit on. Töötoast osavõtjate seltskond oli rohkearvuline ja väga aktiivne.

Laiem peateema selles valdkonnas on hetkel, kuidas dokumenteerida muutusi, sest vaimne kultuuripärand ei ole muuseumis „kastis“ vaid eksisteerib igapäevases keskkonnas ja on arenev ja muutuv ajas. Mitmetes maades (ka Eestis <http://www.rahvakultuur.ee/vkpnimistu/>) on olemas vaimse kultuuripärandi nimekirjad, mis on teostatud UNESCO egiidi all, kuid liialt vähe on pööratud tähelepanu dokumenteerimise reaalsele probleemidele. Üldine küsimus, kes peaks seda dokumenteerima ja kes vastutab selle eest, et see dokumentatsioon oleks analüüsiv uurijatele ka tulevikus. Kogukonna kaasamine ei peaks olema seotud ainult muuseumi programme- ja kogumis tegevusega vaid ka kultuuriväärtuste esmase dokumenteerimistegevusega.

Üks tore kogukonna kaasamisega seotud teemaarutelu toimus India Riiklikus Raudteemuuseumis, kus tõdeti, et industriaalobjekte ja muid analoogseid, väga spetsiifilisi museaale, saab ja peabki ainult dokumenteerima koostöös omaala spetsialistiga. Minu poolt välja pakutud mõte, *et museaalide dokumenteerimises peab toimuma tööjaotus: museaali registreerimine ja kättesaadavaks tegemine*

veebipõhise dokumenteerimissüsteemi abil, muuseumitöötaja poolt ja järgnev info lisamine spetsialistide poolt ning vajadusel lisandunud info struktureerimine vastavalt muuseumi nõuetele taas muuseumitöötaja poolt, leidis selles seltskonnas heakskiitu. (Mõnevõrra algeliselt see meil MuSis ka juba toimib, tänu portaalis olevale tagasiside võimalusele.)

Omaala professionaalide kaasamine industrialse pärandi dokumenteerimisse. Arutelu India Riiklikus Raudteemuuseumis.

The Documentation Standards Working Group, üks põhitegevus hetkel on dokumenteerimisalane terminoloogia: <http://network.icom.museum/cidoc/working-groups/documentation-standards/>

Töökeskond, kus saab osaleda terminoloogia täiendamises, saab olema veebis ja sellele ligipääsuks on vaja pöörduda töögrupi juhi poole. Hetkel on katsetatud töökeskkonna toimimist ja sisestatud on juba varem arutluse all olnud terminid, kuid reaalne tegevus on veel väga tagasihoidlik. Terminid ja nende definitsioonid saavad olema mitme-keelsed. Töökeskond sisaldab ka eesti keelt.

Exhibition and Performance Documentation Working Group, see töögrupp alustas tegevust sellel konverentsil ja seetõttu CIDOC töögruppide all tal veel oma kodulehte ei ole. Info saamiseks palun pöörduda hetkel otse minu poole (kaie.jeeser@gmail.com) Selle aasta töötoa eesmärk oli kuulata erinevate maade kogemust näituste dokumenteerimisel, mille raames tutvustasin mina MuSis olevat näituste dokumenteerimise protsessi.

Töögrupi juhiga sai aruteletud teemal, et on vaja paremini ja selgemalt/kirjalikult/ välja tuua näituse dokumentatsiooni vajadus tuleviku jaoks, sest muidu võime jõuda „üledokumenteerimiseni“, st toodame dokumente, millel tuleviku suhtes puudub igasugune vajadus – kellel ja milleks. Hetkel toimunud töötoa arutelus, tundus, et nii mõnegi inimese jaoks ei olnud see selge.

The CIDOC Conceptual Reference Model Special Interest Group

<http://network.icom.museum/cidoc/working-groups/crm-special-interest-group/>

Propageerib ja arendab sündmuspõhist kirjeldusemudelit. Rahvusvahelises dokumenteerijate seltskonnas on leitud, et see on ainuvõimalik mudel andmaks edasi museaalidega seotud kontekstilist infot ja hoidmaks administratiivsete ja kirjeldusandmete vahelisi seoseid. Hetkel leiab see järjest laiemat kasutust eri maade mäluasutuste andmebaasides, eelkõige küll Euroopas ja Ameerikas. Näiteks 2014 oli CIDOC konverentsi raames selle kirjeldusmudeli „ekstra õpe“ Saksa muuseumitöötajatele. Indias teavad ja tunnevad seda omaala asjatundjad, kuid kindlasti ei ole see laialt levinud. Seetõttu keskendus selle aasta töötuba mudeli üldisele tutvustusele. Õnneks on ka MuSiS olemas võimalus sündmuspõhiseks kirjelduseks ja meie süsteem sisaldab kõik CRM mudeli andmetüüpe: sündmuse tüüp, ajalooline sündmus; aeg; koht; osalejad. Kuid jah, nende kasutus sõltub juba sisestajast ja nende ühilduvus CRM mudeliga sõltub programmi tehnilisest ja tarkvaralisest ülesehitusest. Kindlasti vajaks MuSiS olev analüüsi ja vajadusel uuenduste, muudatuste sisseviimist andmete struktuuri seoste osas, sest meie kirjeldusmudeli alus on aastast 1997 ja 2003 -2004 aastal tehtud uuendused ei toetanud CRM mudelit, sest tuldi vastu muuseumitöötajate soovile - objektikeskne kirjeldusmudel.

The LIDO Working Group - formerly Data Harvesting and Interchange Working Group.

<http://network.icom.museum/cidoc/working-groups/lido/>

LIDO on mudel andmete importimiseks ühest süsteemist teise. MuSiS olevaid andmeid on samuti LIDO abil üle kantud Europeanasse. Näiteks otsing Tartu andis vastava tulemuse: <http://www.europeana.eu/portal/search.html?query=Tartu&rows=24>. LIDO on edasi arendamisel, tehakse jätkuvalt koostööd CRM töögrupiga, eesmärk, et museaalidega seotud kontekst saaks paremini ülekantud. LIDO on hetkel kasutusel Euroopas ja ka Ameerikas (eelkõige USAs), kuid vähem teatakse sellest Indias. Seega keskendus seekord LIDO töötuba eelkõige LIDO mudeli tutvustamisele.

Seoses ICOM Eesti rahvuskomitee tegvuskavaga, tuua CIDOC suvekool

<http://network.icom.museum/cidoc/resources/cidoc-training-material/> 2017 aastal Eestisse, pidasin konverentsi raames läbirääkimisi CIDOC suvekooli juhiga, kellega sai läbi arutatud võimalik teemade valik ja CIDOC pooled nõuded sellele valikule ning kokku lepitud edasine tegevus. Lähim eesmärk, Eestis läbiviidava CIDOC Suvekooli õpetajate õpe, 2016 kevad.

Selle aasta konverentsil oli Indiale iseloomulikult suur rõhk konverentsi raames toimuvatel kõik võimalikel tseremooniatel ja ametlikel vastuvõttudel. Nende seas presidendi palee külastus ja ühispilet presidendiga. Kuna kõik need kohtumised oli väga rangelt turvatud, siis kahjuks ei ole ühtegi pilti, mida siia lisada (jääb loota, et saadetakse).

Kokkuvõttes. Mõte, mis jäi kõlama sellelt konverentsilt, dokumenteerimine on kultuuriväärtuste säilimise alus, ka siis kui see kellegi poolt jäädavalt purustatakse. CIDOC egiidi all otsitakse isikuid, kes oleks valmis minema kriisipiirkondadesse appi, et dokumenteerida kultuuriväärtusi, nii palju kui neid seal veel alles jäänud on.

Palju uusi tutvusi. Ees reas vasakult teine CIDOC esimees Nicholas Crofts ja paremal ääres Maka Kvaratskhelia Gruusia Kultuuriministeeriumi, taga reas vasakult teine 2015 CIDOC konverentsi projektijuht Manvi Seht India Riikliku Museoloogia ja konserveerimis instituuti professor ja CIDOC töögrupi Intangible Cultural Heritage juht, vasakul temast Kaie Jeaser Tartu Linnamuuseum, paremal Lobzang Stanzim Tiibeti Rahvusmuuseum konverentsi korraldada aitavate vabatahtlike keskel.

2017. CIDOC aastakonverentsi tõenäoline korraldaja saab olema Gruusia

Vasakult: Martina Krug (Saksamaa), Emmanuelle Delmas-Glass (USA) Kaie Jeaser (Eesti) - CIDOC juhatuse liikmed, Maka Kvaratskhelia Gruusia Kultruuriministeeriumi esindaja, Monika Hagedorn-Saupe (Saksamaa) Information Centres töögrupi juht.

Indias toimunud konverents oli mulle hariv just tänu võimalusele otse suhelda rahvusvaheliselt tunnustatud dokumenteerimisala spetsialistidega. Lisaks suurepärase võimaluse tutvustada Eesti tegevust rahvusvahelisel areenil, et läbi diskussiooni korrigeerida enda/meie arusaamisi ja tegevust museaalide dokumenteerimises. Osalemine CIDOC konverentsidel on olnud alati minu jaoks väga positiivne, sest see on koht, kuhu kogunevad inimesed, kes suudavad mõista dokumenteerimise keerulist maailma ja tunda rõõmu sellest tegevusest.

Tänud kõigile, kes mind selle sõidu õnnestumises toetasid.

Ülevaade koostatud 27.09.2015.-